

TÜRK EDEBİYATINDA İLKLER

- Türk Edebiyatı'nın ilk yazılı ürünleri, Türk adının geçtiği ilk Türkçe metin – Orhun Yazıtları M.Ö. 8.yy
- Orhun Yazıtlarını ilk okuyup çözümleyen – Danimarkalı bilgin Thomsen'dir.
- İlk Mesnevi, İlk didaktik şiir örneğimiz ve aruzla yazılan ilk eserimiz – Yusuf Has Hacıp'in yazdığı Kutadgu Bilig.(11.yy)
- İlk sözlük – Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-it Türk'üdür.
- İlk biyografik eser – Ali Şir Nevai'nin – Mecalis'ün Nefais
- Anadolu Türk Edebiyatında ilk biyografik eser – Edirneli Sehi Bey'in – Heşt Behişt'idir.
- Tasavvuf alanında ilk şair – Ahmet Yesevi'dir.
- İlk anı türü örneği – Babür Şah – Babürname'dir.
- İlk gezi türüyle eser – Evliya Çelebi'nin Seyahatname-si'dir.
- İlk fabl örneği – Şeyhi'nin Harname'sidir.
- Divan Edebiyatında mahallileşme akımının temsilcisi ve şarkıyı icat eden: Nedim'dir.
- İlk özdeyiş örneklerini veren: Ali Bey / Lehçet'ül Hakayık
- Tanzimat Edebiyatı sanatçısı olan Şinasi, batılı anlamda ilk fabl örneğini vermiştir.
- İlk roman çevirisi – Fenelon'dan – Telemak (Yusuf Kamil Paşa)
- İlk roman örneği – Şemsettin Sami – Taaşuk-ı Talat ve Fitnat.
- İlk edebi roman – Namık Kemal – İntibah (Sergüzeşt-i Ali Bey)
- İlk tarihi roman – Namık Kemal – Cezmi (1880)
- İlk köy romanı – Nabizade Nazım – Karabibik (1890)
- İlk realist roman – Recaiade Mahmut Ekrem – Araba Sevdası.
- İlk psikolojik roman – Mehmet Rauf – Eylül'dür.
- İlk modern roman örneklerini –Halit Ziya Uşaklıgil'in – Mai ve Siyah – Aşk-ı Memnu.
- İlk tezli (bir görüşü savunan) romanımız – Nabizade Nazım – Zehra.
- İlk öykü örneklerini – Ahmet Mithat Efendi – Letaif-i Rivayat (Bilinene göre ilk)
- Batılı anlamda ilk öyküye örnek – Samipaşazade Sezai – Küçük Şeyler.
- İlk tiyatro çevirileri – Ahmet Vefik Paşa – Moliere'den yapmıştır.
- Sahneye konulan ilk tiyatro eseri – Namık Kemal – Vatan Yahut Silistre.
- Şinasi'nin Edebiyata kazandırdığı ilkleri şunlardır:
 - ✓ İlk batılı anlamda tiyatro “Şair Evlenmesi” (1859)
 - ✓ Şinasi'nin ilk şiir çevirileri – Racine, Lamartine ve Fenelon'dandır.
 - ✓ Şinasi'nin ilk ilk fabl çevirileri – Fransız şair La Fontaine'dendir.
 - ✓ İlk makale örneği – Mukaddime (Tercüman-ı Ahval'de yayımlandı.)
 - ✓ Noktalama işaretlerini ilk kullanan kişi Şinasi'dir.
- İlk özel gazete – Tercüman-ı Ahval (1860) Şinasi ve Ağah Efendi tarafından çıkarıldı.
- İlk epik tiyatro örneği – Haldun Taner – Keşanlı Ali Destanı.
- İlk uyaksız şiir – Abdülhak Hamit Tahran yazmıştır.
- Divan şiirinin ilk şairi – Hoca Dehhanı'dir.
- İlk pastoral şiir örneklerini – Abdülhak Hamit Tahran-Sahra'da vermiştir.
- İlk resmi gazete – Takvim-i Vakayi (1831)
- İlk yarı resmi gazete – Ceride-i Havadis (1840)
- İlk dergi örneği – Münif Paşa Mecmua-ı Fünun'dur.
- İlk mizah dergisi – Teodar Kasap'ın çıkardığı “Diyojen”.
- İlk antoloji – Harabat (Ziya Paşa)
- İlk günlük (batılı anlamda) Direktör Ali Bey “Seyahat Jurnalı”

- Yusuf Kamil Paşa'nın yazdığı yer adları bakımından zengin sözlük – “Lehçe-i Osmanî”
- Batı anlayışındaki ilk edebiyat tarihçimiz – Fuat Köprülü
- Kafiyeyi şiire serpererek klasik nazım şekillerinden farklı ilk örnekleri veren – Tefik Fikret
- Edebiyatımızdaki milli dönemin açılmasına öncülük eden – Mehmet Emin Yurdakul

BATI EDEBİYATINDAKİ ÖNEMLİ YAZARLAR VE ESERLERİ

- Eflatun: Devlet, Kanunlar, Ziyafet, Sokrates'in Savunması
- Homeros: İlyada, Odisee
- Sophokles: Kral Oidipus, Elektra, Trakhisli Kadınlar
- Euripides: İphigeneia Alis'te, Orestes, Andromaque
- Heredotos: Tarih
- Çiçero: Nutuklar, Hitabet, Cumhuriyet, Dostluk
- Vergilius: Bocilica, Georgeia
- Seneca: Dialoglar, Troialılar, Agomennon
- Dante: Divinia Commedia (İlahi Komedy)
- Ariosta: Çılgın Orlando
- Tasso: Kurtarılmış Kudüs, Aminta
- Cervantes: Don Quijote (Don Kişot)
- Montaigne: Denemeler
- F. Bacon: Denemeler
- Cornielle: Le Cid, Horace
- Racine: Andromaque, Phedre
- Moliere: Gülünç Kibarlar, Tartuffe, Adamcıl, Zoraki He-kim, Cimri, Hastalık Hastası
- La Fontaine: Fabler
- Pascal: Düşünceler
- Montesquieu: Kanunların Ruhu, İran Mektupları
- Voltaire: Henriade, Zadig
- J. J Rousseau: İtirafılar, Toplum Sözleşmesi, Emile
- Lamartine: Şairine Düşünceler, Graziella
- V. Hugo: Hernani, Sefiller, Notr Dame de Paris, Cromwell, Cezalar
- Balzac: Eugenie Grandot, Goriot Baba, Vadideki Zambak, Mutlağın Peşinde
- Stendhal: Kırmızı ve Siyah, Parma Manastırı
- Flaubert: Madam Bovary, Salambo, Duygusal Eğitim, Üç Hikâye
- A. Daudet: Değirmenimden Mektuplar, Pazartesi Hikâyeleri, Sapho, Küçük Şey
- E. Zola: Meyhane, Germinal, Deneysel Roman, Nana
- Maupassant: Güzel Dost, Tombalak, Ayışığı, Küçük Roque
- Baudelaire: Kötülük Çiçekleri
- Albert Camus: Veba, Yabancı, Düşüş
- Shakespeare: Venedik Taciri, Hamlet, Romeo ve Juliet, Othello, Kral Lear
- Milton: Kaybolmuş Cennet
- Daniel Defoe: Robinson, Crusoe
- Charles Dickens: Antikacı Dükkânı, David Copperfield
- Goethe: Faust
- Schiller: Don Carlos, Wilhelm Tell
- Puşkin: Maça Kızı, Çingeneler
- Gogol: Müfettiş, Kumarcılar, Ölü Canlar
- Dostoyevski: Suç ve Ceza, Budala, Karamazov Kardeşler
- Tolstoy: Savaş ve Barış, Anna Karanina, İvan İlyiç'in Ölümü, Hacı Murat, Kazaklar
- Gorki: Ana
- İbsen: Hortlaklar, Halk Düşmanı
- Edgar Allan Poe: Kuzgun, Annabel Lee, Canlar
- Mark Twain: Missisipi'de Hayat
- Jack London: Uçurum Halkı, Martin Eden, Vahşetin Çağrısı
- Ernest Hemingway: Çanlar Kimin İçin Çalıyor, Silahlara Veda
- John Steinbeck: Gazap Üzümleri, Fareler ve İnsanlar, Sardalya Sokağı.

TÜRK EDEBİYATINDAN İLKLER

- Türk edebiyatının ilk yazılı ürünleri: 8.yy'da yazılan Orhun Abideleri
- İlk anı: Moğol imparatoru Babürşah'ın Babürname'si
- İlk bibliyografya: Kâtip Çelebi'nin yazdığı Keşfü'z Zünun
- Türk edebiyatının ilk tasavvuf şairi: Ahmet Yesevi
- Türkçenin ilk dil bilgisi kitabı: Süleyman Paşa'nın yazdığı Sarf-ı Türkî
- Edebiyatımızda gezi türünün ilk örneği: Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi
- Edebiyatımızda ilk Fabl Örnekleri: Şeyhi'nin Harnamesi
- Batılı anlamda ilk Fabl Örnekleri: Şinasi tarafından verildi
- İlk çeviri roman: Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan yaptığı Telemak çevirisidir.
- İlk yerli roman: Şemsettin Sami'nin Taaşşuk u Talat ve Fitnat (1872)
- İlk edebi roman: Namık Kemal'in İntibah eseridir. (1876)
- İlk tarihi roman: Namık Kemal Cezmi adlı eseri (1880)
- İlk köy roman: Nabizade Nazım'ın Karabibik eseridir. (1890)
- İlk realist roman: Recaizade Mahmut Ekrem'in Araba Sevdası.
- İlk psikolojik roman: Mehmet Rauf'un yazdığı Eylül adlı eser (1901)
- İlk Modern roman örnekleri: Halit Ziya Uşaklıgil'in Mavi ve Siyah (1897), Aşk-ı Memnu (1900)
- İlk tezli (bir görüşü savunan) roman: Nabizade Nazım'ın Zehra'sıdır. (1896)
- İlk öykü örnekleri: Ahmet Mithat Efendi'nin Letaif-i Rivayet (1870-1895)
- Batılı anlamda ilk öykü: Samipaşazade Sezai'nin Küçük Şeyler'dir. (1892)
- İlk tiyatro çevirisi: Ahmet Vefik Paşa'nın Fransız Moliere'den yaptığı çevirilerdir. (1869)
- Sahnelenen ilk tiyatro: Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre.
- Batılı anlamda ilk tiyatro: Şinasi'nin Şair Evlenmesi (1859)
- İlk şiir çevirileri: Şinasi'nin Racine-Lamatine, Fenelon'dan yaptığı çeviriler (1859)
- İlk makale: Şinasi'nin Tercüman-ı Ahval'de yayımladığı Mukaddime
- İlk atasözleri kitabı: Şinasi Durub-ı Emsal-i Osmaniye
- İlk noktalama işaretleri: Şinasi (1859)
- İlk özel gazete: Şinasi ve Agah Efendi, Tercüman-ı Ahval (1860)
- Edebiyat sözcüğünü bizde ilk kullanan: Şinasi'dir.
- İlk Epik Tiyatro: Haldun Taner'in Keşanlı Ali Destanı (1964)
- İlk divan şairimiz: Hoca Dehhanî (13 yy.)
- İlk resmi gazete: Takvim-i Vakayi (1831)
- İlk yarı resmi gazete: Ceride-i Havadis (1840) Churchill
- İlk antoloji: Ziya Paşanın Harabat
- İlk Pastoral şiir: A.Hamit Tahran-Sahra
- Aruzla ilk manzum tiyatro eseri yazan: A.Hamit (Eşber ve Sardanapal)
- Heceyle Yazılan ilk manzum tiyatro eseri: A.Hamit-Nesteren
- İlk Bibliyografya: Keşfü'z-Zünun-Kâtip Çelebi
- İlk hamse yazarı: Ali Şir Nevai
- İlk tezkire: Ali Şir Nevai'nin Mecalisü'n-Nefais
- İlk Mizah dergisi: Diyojen, Teodor Kasap
- İlk fıkra yazarı: Ahmet Rasim
- Bilinen ilk Türk yazarı: Yollug Tigin ve Vezir Tonyukuk
- Türkçe yazılan ilk kitap: Kutadgu Bilig
- İlk siyasetname: Kutadgu Bilig
- İlk Mensur şiir örneklerini veren: Halit Ziya Uşaklıgil
- Şiirde ilk defa "Türk" kelimesini kullanan: M. Emin Yurdakul
- Dünya Edebiyatında ilk modern roman: Carvantes-Don Kişot

- İlk edebi bildiri yayınlayan topluluk: Fecr-i Ati
- İlk seyahatname: Mir'atü'l Memalik – Ali Seydi Reis
- İlk edebiyat tarihçimiz: Abdulhalim Memduh Efendi
- Batılı anlayıştaki edebiyat tarihçimiz: Fuat Köprülü
- Dünya Edebiyatındaki ilk hikâyecisi ve eseri: Boccaio - Decameron
- İlk natüralist eserimizin yazarı: N.Nazım - Zehra
- Türkçenin ilk dilbilgisi kitabı: Süleyman Paşa – Sarf-ı Türkî
- Divan edb. "Mahallileşme" akımının temsilcisi: Nedim
- Şarkıyı icad eden: Nedim
- İlk tarih ve coğrafya ansiklopedisi: Kamus'ül A'lam
- İlk Türkçe sözlük: Şemseddin Sami - Kamus-ı Türkî
- İlk Özdeyiş örneklerini veren: Ali Bey - Lehçetü'l Hakayık
- Trajedi türünde ilk eser veren: Ali Haydar Bey
- Türk adının geçtiği ilk Türkçe metin: Orhun Abideleri
- Edebiyatımızda objektif-eleştirisinin nasıl olacağını ilk açıklayan: R.Mahmut Ekrem
- Edebiyatımızda milli dönemin açılmasına öncülük eden: Mehmet Emin Yurdakul
- Türkçenin zengin, güçlü bir dil olduğunu savunan ilk eser: Divan-ı Lügat-it Türk
- Konuşma dilinde yazılmış ilk hikâyenin yazarı: Ömer Seyfettin
- Kadın sorununun edebiyatımıza ilk kez girdiği roman: A.Mithat – Henüz On Yedi Yaşında
- Dilde sadeleşmeyi savunan ilk yayın organı: Genç Kalemler
- Kurtuluş Savaşımızı doğrudan işleyen ilk roman: Ateşten Gömlek
- Hikâyede gerçek anlamda ilk kez Anadolu'yu işleyen: Refik Halit – Memleket Hikâyeleri
- Edebiyatımızın ilk kafiyesiz şiiri yazarı: A. Hamit Tarhan - Validem
- İlk köy şiiri: Muallim Naci - Köylü Kızların Şarkısı
- İlk Alfabemiz: Göktürk alfabesi
- Tekke şiirimizin babası: Ahmet Yesevi
- İlk Türk destanı: Alp Er Tunga
- Bizde Batılı anlamda ilk eleştiri yazarı: Namık Kemal
- İlk kadın romancımız: Fatma Aliye Hanım
- Süslü nesrin ilk temsilcisi: Sinan Paşa
- Dünyanın bilinen ilk destanı: Sümerlerin Gılgamış Destanı
- Okullar için hazırlanan ilk edebiyat kitabı: R.Mahmut Ekrem - Talim-i Edebiyat
- Dünyada Komedi türünün ilk büyük ustası: Aristofanes
- Dünyada Trajedi türünün ilk büyük ustası: Aiskylos (Aşil)
- İlk uyarılma tiyatro eserinin yazarı: A. Vefik Paşa
- Deneme türünün kurucusu: Montaigne
- En başarılı psikolojik roman yazarımız: Peyami Sefa
- İlk psikolojik roman ve yazarı: Mehmet Rauf - Eylül
- İlk çocuk şiirlerini yazarı: Tevfik Fikret - Şermin.

www.edebiyatogretmeni.org

Türk Edebiyatı – Dil ve Anlatım Dersleri İçin Kaynak Site